

CC 1/13

MARINERS CATALANS

CÉLEBRES

DISCURS

llegit en

L'ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFICAS

lo dia 28 d' Octubre de 1881

PER

LLUIS MARIA SOLER Y PUIG

BARCELONA

TIPOGRAFIA «LA ACADEMIA» D' EVANISTO ULLASTRES

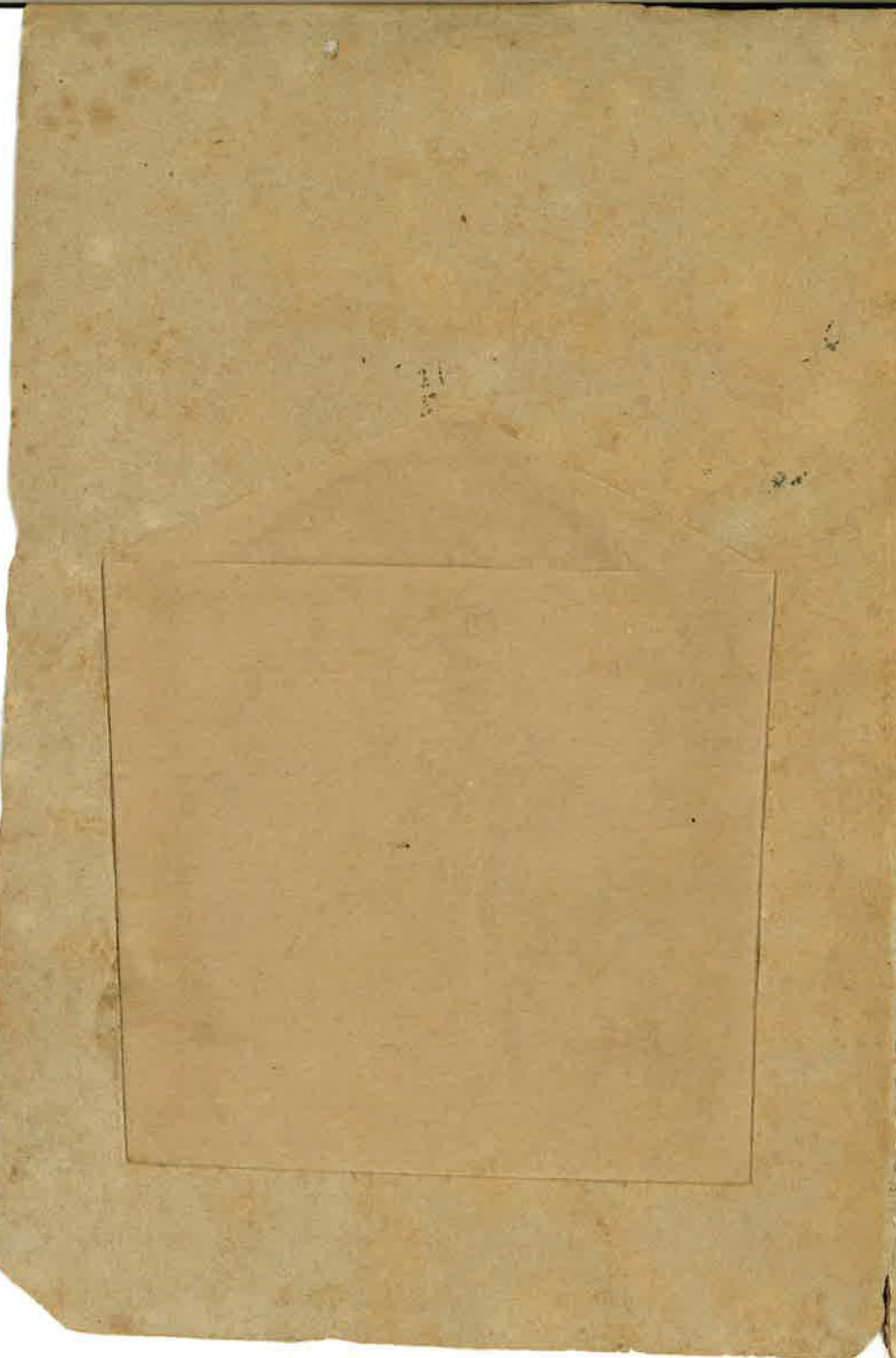
Ronda de la Universitat, 46

1882

mmb BIBLIOTECA

* 0 0 0 1 3 0 9 1 *

A mi estimado primo Don Francisco
de Aris Juniors y Mas en testimonio
de consideracion y aprecio

Luis Maria Coler

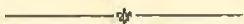
Barcelona 26 Abril 1883.

MARINERS CATALANS CÉLEBRES

MARINERS CATALANS

CÉLEBRES

DISCURS

llegit en

L'ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFICAS

lo dia 28 d' Octubre de 1881

PER

LLUIS MARIA SOLER Y PUIG

BARCELONA

TIPOGRAFIA «LA ACADEMIA,» D' EVARISTO ULLASTRES

Ronda de la Universitat, 9da

1882

Reg. 3766

Senyors:

La present conferencia pot considerarse com una continuació ó complement de las que baix lo títol *La Marina de Catalunya en l' Etat Mitjana* tinguí l' inmerescuda honra de donar durant lo transcurs del passat any académich d' aquesta Societat. Are, com allavors, tinch que condoldre 'm de la mala elecció que la Junta directiva ha fet en mí, puix be sabeu qu' entre vosaltres hi ha qui portaria á mellor terme aytal empresa, ab major copia de datos, més eruditas noticias y més atinadas observacions críticas que 'l qu' indugudament ocupa are aquest sitial il·lustrat ja per la veu y la doctrina d' insignes escriptors; no obstant, aixó m' aconhorta, puig ja que per una part coneixeu ma insuficiencia, no 'm negareu, per altra, vostra indulgent atenció.

Fetas aquestas necessaries declaracions, ab que jo més que ningú necessito capsar los meus pobres treballs, entraré en lo desenrotllo del meu tema; mes avans, pera major claretat y comprensió de la materia, considero oportú donar una noticia, encar que lleugera, de las categorías y graus coneguts y concedits en la antiga y reyal marina de Catalunya y Aragó.

Era l' *Almirant* ó *Almirall* lo títol suprem en los exércits de mar, cárrech vitalici concedit per la Corona á personatjes de las més distingidas familias del Regne, 'ls qu' además eran grans coneixedors dels usos y prácticas marítimes; per regla general lo grau d' Almirant era un cárrech honorífich més qu' efectiu y tenia designat lo comanament superior de las esquadras.

Mes qui era 'l veritable guía y quefe de las expedicions es lo cárrech sucesiu, es á dir lo *Capitá General*, per aixó es qu' observarem que la major part dels més eminents capdills correspon al esmentat grau, porque qui 'l des- empenyaba era necessari tingués specials y técnichs coneixements en l' art náutica pera dirigir ab acert las expedicions, embarchs, desembarchs, batallas y altres fets marítimes; llur designació y nombrament era igualment de l' atribució del Rey, pero á diferencia dels Almirants, s' observa que 'ls Capitans Generals eran designats pera una determinada expedició ó guerra, passada la qual restaban de dret despullats de llur comanament. No 'ns

podém donar compte de la trascendencia y utilitat que podia reportar á la disciplina y á las ordenanças marítimas semblant disposició ú observancia, perquè sentne lo grau d' Almirant solsament honorífich y 'l de Capitá General essencialment práctic y efectiu sembla més llógich qu' aquest revestís un caràcter de perpetuitat avans qu' aquell, puix hasta la mateixa naturalesa de sas atribucions y debers aixís ho indica. Segons los casos las Corts generals del Regne, las provincias y 'ls comuns de las poblacions marítimas tenian facultats pera nombrar Capitans Generals de las esquadras que apromptaban, ja pera defensa de sas costas y ports, ja pera auxiliar als reys en las guerras, com tindréu ocasió d' observar diferentas vegadas, puix distintas ciutats, especialment Barcelona, donaban ocasió al seus fills de lluhirse al cap de sas esquadras.

Los *Vis-almirants* constituían lo tercer grau de la marina de guerra, eran oficiales majors y manaban las divisions ó alas de las esquadras reys, compostas de las armadas reunidas de Catalunya, Valencia y Mallorca, mitjansant la més estreta subordinació y cumpliment de las ordres y disposicions del Almirant ó Capitá General, que manaba en cap l' expedició.

Las tres anteriors categorías forman la que podriam anomenar secció d' oficiales generals de la marina, puix ja propia ja directament delegada tenian jurisdicció y poder sobre molts galeras, á diferencia dels cárrechs que seguei-

xen, que 's circumscrihuen á una sola embarcació.

En efecte, lo *cómitre* es lo primer d'entr'ells, qu' ab caràcter marítim, dirigia una nau, tenia á son càrrech lo pilotatge, la direcció de las maniobras pera las evolucions dels barcos y 'l govern d' ells sols en la part náutica, estava per consegüent encarregar de sa policia y govern interior, del régimen y disciplina observats ab los mariners y demés inferiors, de la conservació en bon estat del estol no menys que de la dels utensilis accessoris; per remuneració d' aytals serveys tenia dret á una quarta part de las despallas fetas en las batallas als enemichs y en los assalts de las plaças; aquest empleo no 's conferia sino á personas pertanyents á la carrera ó professió marítima, puix ademés de l' especialitat de llurs coneixements y serveys se tenia en gran compte la llealtat del obtentor perquè era aquell sobre que 's fundaba 'l bon compliment de las disposicions superiors y per tant se requerian subjectes perits y pràctichs en la navegació y experimentats ademés en los combats navals y altres eventualitats y contratemps propis de la náutica; d' acord ab lo patró debian governar lo barco, disposar sa col·locació pera la defensa, preparar los atachs no menys que fugir los contraris, y per últim facilitar l' abordatge; per causa de sas moltas atribucions tenian á sas ordres altres oficials auxiliars.

Paralelament al *cómitre* existia 'l *Patró* que

disfrutaba d'igual categoria, mes aixís com aquell era 'l verdader capitá, en sentit propi, del barco, aquest ho era de la gent de tripulació qu' anaba en lò mateix, de modo que més deu considerarse com cárrech de la milícia que de la marina, per aixó es que rebia ordres pera efectuar las maniobras, que verificaba d' acord ab lo cómitre, com habem dit, y per lo tant, al igual qu' ell, rebia altre quarta part de las despullas.

Lo *sota-cómitre* estaba á las inmediatas ordres del cómitre en calitat de subaltern ó ajudant.

Además d' aquestos graus de jurisdicció hi havia la marinería y 'ls soldats que tripulaban las galeras; aquella constaba dels oficis següents: *popels* (mariners col·locats en popa), *proels* (mariners de proa), *ballesters*, *escuders*, *conestables*, *mestres d' armar ballestas*, *aliels*, *corullels*, *espaldels* ó batidors de popa, *remers*, *palomers*, *contramestres*, *senescals*, *cirurjians*, *contadors*, *escribans*, *agutsils*, *trompetas*, *clariners*, *tambors*, *cornamusas*, *gabiers* y altres que fora llarch enumerar y quals especials atribucions no indicarem perquè, no convenint al objecte principal que 'ns proposém, restan sobradament indicadas per son propi nom y están además explícitament definidas y senyaladas en las Ordinacions promulgadas per D. Pere IV en 1354.

Al entrar en l' estudi dels fets de nostres an-

tichs capitans de mar, desitjaba donar á conèixer tant los dels marins de guerra com los dels mercants, mes si l' empresa es facilíssima respecte 'ls primers perquè no consisteix en altra cosa qu' en anar aplegant noticias, es de tot punt impossible respecte 'ls segons, puix particularment no 's troban datos que posin de relleu determinadas personalitats, per aixó es que prescindiré completament d' enclourer en aquest treball als mariners mercants, comprenenti tan sols los de guerra, que podém classificar dividintlos en distints grops segons los sigles en que floriren.

SEGLE XII

L' época en que començá á existir la verdadera marina militar de Catalunya es, com ja sabeu, lo segle XII. Las expedicions anteriors no tenian caràcter de nacionalitat, obraban independentment del poder reyal, eran dirigidas y manadas per senyors ó delegats dels comuns y pobles, y sobre tot restaban sens importancia ni força los resultats que produhian; per aixó es que foren escassíssimas y solsament mogudas per la necessitat, més prompte dirigidas contra corçaris y piratas que contra poderosos enemics de la patria, com sucseheix ab l' expedició que'n l' any 813 armá Armengol, comte d' Ampurias, pera acometrer als alarbs piratas qu' infestaban las costas de Córcega al quals derrotá en lo canal de las Balears, apoderantse de vuit baixells y 500 captius. Aquesta fou la

causa perquè deixàrem d' esmentarlas en nostres passades conferencies, donant á la marina catalana son ver principi al estar ja adelantada l' Etat Mitjana, es á dir, seguidament á la definitiva constitució del comtat soberá é independent de Barcelona. Llavors s' armaren veritables esquadras sostingudas per los comptes de Barcelona primer y per los reys d' Aragó després, auxiliats per lo poble, llavors tingueren principi nostras llegendarias glorias marítimes y per últim llavors fou quant començaren á distingirse 'ls ardis capdills catalans.

Lo primer navegant de nostra terra es sens dupte 'l comte de Barcelona D. Ramon Berenguer III, puig fou quí ab sas empresas doná verdader caràcter á nostra marina, col·locantla al nivell de la de Pisa, Venecia y Génova; tothom te coneixement de sas empresas contra Mallorca començadas ab l' aydia dels pisans, romans y luquesos en 1114 y llur resultat favorable que contribuí al major increment del comerç lliurant al Mediterrá de piratas llevantins y africans, obrint al tráfeh mercantil las portas de floreixents mercats ultramarins y contribuint poderosament al assiento y definitiva constitució de nostra marina. Per aixó tots los historiadors tant moderns com antichs convenen en senyalarl'hi semblant lloch al cap dels reys d' Aragó, tots los quals manaren esquadras y expedicions marítimes, per tot lo que en lo poema del autor coetani Llorens lo Veronés titolat *Carmen rerum in Majorica pisa-*

norum anno 1115 s' hi llegeixen las següents estrofas:

*Mittitur ad Comitem, cui Barchinon, atque Girunda
Subduntur multasque regit pro viribus urbés
Cui nomen Raimundus erat, qui laudis equestris
Fructus innumeros clarosque patraverat actus
Hispanos cujus terror commoverat hostes*

*Et sociare sibi belli sociumque Ducemque
Agnina nostra volunt.*

Seguint las petjadas de Ramon Berenguer III son successor Ramon Berenguer IV, prengué part activa en diferentas empresas marítimes com l'assalt d' Almería (17 d' Octubre de 1147) y la presa de Tortosa (31 de Desembre de 1149) y en ellas doná motius pera que 's distingissen nostres marins, dels quals es impossible consignar los noms y fets especials en que intervingueren á causa de no esmentarlos ni las historias ni las crónicas.

SEGLE XIII

Los capdals aconteixements portats á cap en aquest segle foren la causa de la regularizació de nostra marina, y per aixó es que son molts los capitans de mar que 's distingiren en las contínuas guerras marítimes d' aquella centuria.

Començarém per esmentar la conquesta de las Balears per D. Jaume I; en ella intervingueren Pere Martel, ciutadá de Barcelona, segons uns autors, ó de Tarragona, segons altres, prohóm de ciutat, que fou l' ánima de la

expedició, prengué part en l' armament y figuraba com á cómitre d' una galera; lo compte d' Ampurias tenia moltes naus de sa propietat particular y al cap de las mateixas aná á auxiliar al rey en tan gran empresa, després de haber pronunciat un enérgich discurs encomiant la necessitat y resultats de l' expedició en las Corts de Barcelona de 1228 reunidas ab tal objecte; Pere Gruny portaba la representació de la ciutat de Barcelona y oferí en son nom totes las embarcacions possibles y 2000 homens d' embarch; Guillem de Moncada tingué participació molt activa en l' empresa, puig dirigia la nau capitana qu' era de Carroç y durant la nit portaba un fanal visible á llarga distancia; Ramon de Plegamans manaba 150 galeras sortidas de Barcelona, segons Desclot, era un gran práctic y coneixedor de l' art náutica; lo cómitre Gairán era altre intelligent mariner á qui D. Jaume consultá sobre 'l mellor siti de desembarch, elejintse la penya de la Dragonera per indicació seua; Ramon Canet tenint llur navir en la Dragonera fou designat pera dirigir la nau que conduhí á D. Jaume á Catalunya; además figuraban comanant galeras y taridas Guillem de Cardona, lo vis-comte de Bearne ab son llinatge, lo bisbe de Barcelona Berenguer de Palou junt ab son cosí Guillem Ramon de Moncada, Bernat de Santa Eugenia, á qui 'l rey nombrá governador de l' illa, era un brau navegant que més tart proporcioná bastiments al mateix monarca pera la

conquesta de Burriana, Ramon de Solsona, Ramon de Montanya, Arnald Desvilar, Guillem de Sanmartí, Guerau de Cervelló, Ramon Alamany, Guillem de Claramunt, Guillem de Sant Vicents, Ramon de Belloch, Bernat de Centellas, Guillem de Palafox y altres junt ab Jofre de Rocaberti, Oliver de Termens, Ramon Roger, Guillem Asbert, Pons de Vernet, Pere de Barberá, Bernat Espanyol, Bernat Olives, Bernat de Montesquiú y alguns *ricos-homes* castellans que formaban l'host proporcionada á D. Jaume per l' aragonés Nunyo Sanchez.

Més tard (en 1235) ab ocasió de la conquesta d' Ibisca iniciada per Guillem de Montgri, arquebisbe de Tarragona, s' aprestá una esquadra manada per dit Nunyo Sanchez y per altres capdills catalans en companyia del Infant de Portugal D. Pere.

Pere de Queralt fou un intelligent mariner que lliurá la gloriosa batalla de Nicotera donada en 1282 (no en 1284 com diu l' historiador siciliá Amari y critica acertadament D. Antoni de Bofarull) contra Carles de Nàpols y en ella s' apoderá de 130 bastiments; més endavant fou lo company de D. Jaume en sa començada expedició á Terra Santa y embaixador de Pere III prop lo Sant Pare y 'l rey de Fransa, cobrant ab sa llealtat, la confiança del rey de manera que l' hi encarregá l' arreglo de son desafió ab Carles d' Anjou. Benet de Sarriá ab solas 12 galeras conquistá en 1286 á Capri, Prochita, Astura, 'ls territoris de Sorrento y Pantano arribant á impo-

sar respecte al Sant Pare, enemistat ab lo rey aragonés; mès tard se distingí en Sicília, Sardenya y en los mars d' Andalusía l' almirant Bernat de Sarriá. En l' antedita batalla de Nicotera combatí en Pere d' Esquivar segons lo cronista Muntaner.

Galcerá de Pinós, Guillem Ros, N. Costa, Pere Ris, Pasqual Montbrú, N. Pintó, Berenguer Cuc, Guillem Dalmau, Bernat Saporta y N. Mollet foren los capitans qu' arribaren fins á San Joan d' Acre (l' antiga Ptolemaida) conduhint l' esquadra avariada en temps de Jaume I pera deslliurar lo Sant Sepulcre, segons nos compta 'l senyor Navarrete.

En aquest mateix segle nasqué Coral de Llança nomenat almirant per D. Pere III en 1277; foren nombrosas las expedicions que dirigí, totes ellas dignas del renom alcansat per aquest capdill, entre las quals mereixen especial menció una contra Tunis y Tremecen en demanda dels tributs que debían pagar á la corona d' Aragó los soberans d' aquells territoris, manaba solsament 4 navirs als que conduhí á la victoria entrantne trionfant en distints ports y destrossant una esquadra de 10 galeras del rey del Marroc que li sorti al encontre al retornar á Catalunya y altra en 1261 composta de 10 galeras sortidas de Barcelona novament en direcció á las costas d' Africa pera destronar á Miraboab usurpador de la corona de son germá Mirabusac, protegit per lo rey aragonés, per aquestas y otras victorias en Italia alcançadas, que considerem d' in-

necessaria menció, obtingué una reputació universal y l'apreci del rey d' Aragó que l' elegit pera acompanyarlo al desafió que debia sostenir prop de Burdeos contre son competidor Carles d' Anjou.

Berenguer de Vilaregut concorregué ab las galeras de sa divisió á las esmentadas guerras d' Italia dirigintse desde Brindis hasta Corfú y la Pulla, causant moltas derrotas als francesos y prengué part en las guerras de Sardenya com veurem després.

Lo mateix rey D. Jaume, doná mostrars d' esser un intrépit almirant puig desde sa juvenesa, en que dirigí l' armada contra Mallorca, hasta 1273, en que sorti de Barcelona al cap de poderosa host, se trobá en moltas guerras y batallas marítimes.

Al començar lo regnat de D. Pere III dirigí una expedició á Italia l' Almirant Cortada acompanyat del Vis-almirant D. Berenguer Mallol que comanaba 'l comboy de l' esquadra sortida del nostre port als 30 de Mars de 1282 pera intervindre en nom del rey d' Aragó á favor dels drets de Manfredo de Sicilia.

Ramon Marquet era un ardit mariner, Almirant de Catalunya qu' en 1268 maná l' esquadra qu' acompanyaba á D. Jaume á Terra Santa á instancias del Khan de Tartaria y del emperador d' Orient Miquel Paleolech; com á Vis-almirant prengué activa participació en las sangonentas guerras d' Italia, formant part de l' antedita expedició de 1282, acudint en 1285

al cap de 14 galeras á reforçar l' esquadra de Roger de Lluria y contribuhint á las conquistas de Morea, Esclavonia, Corfú, Gerbes per tot lo que era considerat com á persona competent y consultada avans d' emprendre 's cualsevol fet de la mar. Fou, además, lo vencedor en la grandiosa batalla de San Feliu de Guixols junt ab Berenguer Mallol. Lo Sr. Capmany atribueix aquest triomf á Roger de Lluria, mes Balaguer, Bofarull y altres ho negan, puix Roger permexia en Sicilia y no retorná á Catalunya fins alguns temps després en que lliurá la batalla de San Pol en la que també prengué part en Marquet.

Ramon de Vilanova (no de Vilaregut com dihuen alguns), sortí de Barcelona en direcció á Sicilia als 18 de Juliol de 1294, era camarlench del rey Jaume II. En temps del mateix rey Berenguer de Montoliu aná á Sevilla en ajuda del rey D. Sancho de Castella que volia apoderarse de Tarifa. Ensemps, aghahit lo Sant Pare Bonifaci VIII als bons serveys rebuts dels capdills del antedit D. Jaume l' hi conferí als 20 de Janer de 1296, la dignitat d' Almirant de l' Esglesia Romana.

Lo primer de quants Almirants manaren las esquadras catalanas y l' únich que 'n l' Etat Mitjana 's feu notar considerablement ofuscant ab la claretat y gloria de llurs fets la fama dels marins de las demás nacions es Roger de Lluria. Fora inoportú y sobradament llarch si pretengués donarvos una completa biografía d' aquest

Almirant, pèr lo que 'm concretaré lo suficient donant un resúmen cronològich dels fets més culminants de tan esforçat capdill. Los principals tingueren lloch durant lo transcurs d'aquellas contínuas y costosas guerras d'Italia començadas per D. Pere III contra Carles d'Anjou que tenia preparadas en Mesina 130 naus, segons Villani, ó 160, segons Neocastro, además d'altres bastiments de menor cabuda; Roger acudí contra 'l francés y després de guanyar-lhi campal batalla va apoderarse de la Calabria, Reggio, Calama, Lamota, Castelvetro, Castrovilari, Tolometa, Morea, Malvasía, l'illa de Chio, Cassano, Cerchiaro, Cotron, Montralto, Rende, Bracha, Règina, las valls de Catri, Laino, Rotonda, Castelluccio, Logonegro, Lauria, (tal volta l'antich casal de sa familia) Strongoli, Martorato, Nicastro, Mesiano, Squillacci y altres; derrotá á Guillem de Corner ó Cornut y á Bartumeu Bonvin, almirants del d'Anjou sortits de Marsella ab 20 galeras (25 segons lo cronista Muntaner), en una gran batalla donada en Faro, devant de Malta, en la que morí 'l primer de dits capdills rendintse lo Príncep de Salerno, l'Almirant Jaume de Busson, Guillem Estandart, Reynald 'Gallard y 'ls comtes de Cherri, d'Acerra, de Monopoli y de Villagens, Enrich de Niza, Ricart de Rizo y altres italians renegats, segons Amari, essent digne coronament de la mateixa las conquistas de Malta y Gozzo. Abarca assegura que Roger fou ferit en aquesta batalla, mes aytal accident fou com-

pensat per l'immensa gloria que la mateixa l'hi redden. En 1285 sortí del port de Barcelona ab 48 galeras contra Felip l'Atrevit que venia contra Catalunya; quan se trobava en alta mar rebé ajuda de Ramon Marquet, Berenguer Mallol y 'l capità Montoliu que conduhian 18 galeras y 3 naus y junts derrotaren complertament al general francés Joan Scoto y al genovés Enrich de Mar, segons Zurita, devant de Sant Pol de Maresma apoderantse de 11 naus, que foren conduhidas á Barcelona, y morint més de 5000 francesos. Al cap de poch temps doná en Italia la batalla de Castellamare, á las portas de Napols, vencent ab 40 galeras á 84 embarcacions francesas, manadas per l'Almirant Narzon, de las que feu captivas á la meytat; diu Zurita referintse á l'antedita acció: «Estaba Roger en la popa de sa galera armat y cridant, animant als capitans, manant qu'acudissin socors á la part que més terreno perdia en lo combat y en virtud de llurs crits semblaba que 'ls soldats cobraban nou vigor y forças y qu'impotaba terror als contraris.» (*Anales de Aragon*—Tit. I, llib. IV, cap. XCV, pl. 32). En 1287 rebé un auxili de 9 galeras que portaban 1000 almugavers y 300 caballs y ab áquell refors se apoderará d'Aix y de Marsella, sembrant la desolació per las costas de Provença y apoderantse de grans despallas, que foren trasladas á Barcelona, junt ab las naus apresadas.

Conquistá també Roger de Lluria l'illa de Gerbes (costa del nord d'Africa) als 12 de Se-

tembre de 1284, segons distints historiadors, y ajudat per los cómitres Ramon Godá, Berenguer Espingals y Berenguer Carrós assentá la seua dominació en aquell territori fins que rebé de D. Pere l' investidura pera si y 'ls seus succeors; en ell regnaren los descendents de Roger en la forma següent: Roger II (1305-10) que fou llençat de l' illa per los serrahins; més llur germá Carles (1310), instruhit per Muntaner, recobrá 'l territori passant després á Calabria al costat de sa mare, però deixant encarregat lo govern del mateix al catalá Simon de Montoliu; Roger III, germá dels anteriors, també fou víctima de contínuas rebellions, no obstant l' ajuda del rey de Sicilia qu'enviá á son aussili una esquadra manada per Jaume de Castellar, mes aquest caballer fou vençut per sa imprudencia. Veyent Montoliu que las cosas presentaban mal aspecte, que 'l castell principal era continuament atacat y que 'ls soldats reclamaban llurs salaris aná á Calabria á notificar'ho á D.ª Severina d' Entença, mare del monarca de Gerbes, la qual doná l' illa á Frederich d' Aragó en calitat d' hipoteca per las grans quantitats y serveys que l' hi proporcioná, acabant aixís la dominació de la familia de Lluria en aquell territori.

Altres victorias alcançá Roger, mes al últim de sa vida feu armas contra la patria que l' afillá y contra 'l rey que 'l protegí, y llavors experimentá, precisament, sa primera derrota, puix anant á favor de D. Frederich de Sicilia contra D. Jaume II, fou derrotat per una esquadra ca-

talana y en revanja feu matar á cuants presoners tenia enclós son cunyat en Coral de Llança. No obstant en tota sa vida fou constant defensor de Catalunya y Aragó y d' aquí aquella tradició tan coneguda de que, habent vingut á Catalunya lo comte de Foix, enviat del rey de Fransa pera ajustar un conveni, Roger l' hi contestá que, sens llicencia del rey aragonés, no s' atrevirian á solcar lo mar las galeras, ni á crehuar las aguas las esquadras y que fins los peixos si volian treurer lo cap del agua habian de portar l' escut d' Aragó pintat en sas aletas. Morí en Valencia als 17 de Janer de 1304 y fou enterrat en Santas Creus dessota la tomba del rey D. Pere.

Encar que no era fill de Catalunya, puix nasqué en Scala (Calabria), no habem vacilat ni un moment al collocarlo entre 'ls antichs almirants de nostra terra, al igual qu' á Coral de Llança, puix desde petit se criá y educá en los palaus del rey d' Aragó; totas sas empresas las dirigí á favor de nostra patria y ajudat per mariners catalans á qual decisió y valentía degué, sens dupte, tan senyaladas victorias, per aixó es que Muntaner diu: *en aquell temps se deya quel pus bell catalanesch del mon era dell (Llança) é del dit Roger... Cascun dells fo lo pus perfet catalá que nengun altre*, lo que en opinió del Sr Bofarull no deu estranyarse perquè abdós desde nins habitaren en Catalunya.

Habentse apoderat D. Alfons III, en vida del seu pare Pere III, de l' illa de Sardenya degué acudir á la mateixa, ab poderosa esquadra pera

apassiguarla, y en efecte, sortiren de Barcelona y altres ports, distintas expedicions ab tal objecte, manadas per Berenguer de Vilaregut, mestre portolá (encarregat de ports), Bernart Gamir, Jaume d' Aragó, germá del rey, Bernat de Cruylles, Ramon de Sentmanat, Bernat de Boxadórs, Bernat Sespujadas, Gombal de Ribelles, Pere de Sant Climent, Guillem de Montgrí y altres. Lo mateix rey D. Alfons III era un intelligent Almirant, de manera qu' en 1285 al esser cridat pera sentarse en lo trono d' Aragó, vacant per la mort de son pare, se trobava devant d' Ibisca y més tard subjectá á Menorca en companyia d' Acard de Mur, agutsil major, Pere Cornel, capitá general, Guillem d' Anglesola, Ramon Folch, viscomte de Cardona, Berenguer d' Entença y Jaume Perez, son germá natural; aquesta expedició fou en 1286 y no en 1288 com assegura lo Sr. Capmany en sas eruditas *Memorias*. Més endavant se proposá visitar al rey d' Inglaterra lo qual impediren las exigencias delas Corts del regne qu' intrigaren fins alcançar del rey lo privilegi de la *Unió* en las de Zaragoza de 1287.

En 1299 sortiren de Barcelona acompanyant á D. Jaume contra Frederich de Sicilia 'ls principals mariners d' aquella época y als pochos dias lliuraren la batalla del Cap Orland; entr' ells se distingian Bernat Ramon de Ribelles, que tenia 'l cárrech de popa de la galera real capitana, Huguet d' Ampurias, viscomte de Bas qu' anaba en la proa, Gilabert de Centellas,

Guerau Alemany, Pere Sesse, Ramon de Cabrera, Guillem de Sant-Vicens, Pere Montagud, Simon de Belloch, Riambau Desfar, Tomás de Prócita, (nevot del célebre D. Joan) y Pere Montornés. En aquella batalla foren vençuts y captivats Frederich Ruffo, Perono Ruffo, Ramon d' Ansalone, Jaume de Scordia y Jaume Capielo, decapitats després per ordre de Roger de Lluria en venjança de la mort de son nevot D. Joan, segons compta Zurita.

SEGLE XIV

No es de la present ocasió, ni 'ns pertoca, després de las notables disertacions d' aventatjats consocis, tractar de la gran expedició qu' á principis d' aquell segle emprengueren los catalans de Sicilia manats per Roger de Flor y altres, puix la munió de detalls y glorias qu' abundan en aquella empresa, necessitan llargas estonas pera esser detingudament estudiadas; las conquistas de la Natolia, la Frigia, lo Tauro, Filadelfia, Macedonia, Tesalia, Achaya, Beocia y altres territoris contenen gestas importantíssimas y 'ls esforçats capdills que successivament dirigiren aquella expedició posaren molt alt lo nom de Catalunya en tan llunyanas terras, ahont foren víctimas de la falsa amistat del emperador Andronich; los noms de Roger, Entença, Rocafort y altres distingits capdills y mariners restarán en l' historia com á viu testimoni de la gloriosa conquesta d' aque-

llas regions, qu' encara conservan lo recort de la famosa venjansa catalana.

Lo primer almirall que 's distingí en lo segle xiv es lo viscomte Jaspert de Castellnou, qu' en 1309, sortí de Barcelona al cap de poderosa esquadra en direcció á la ciutat d' Almería pera correspondrer á l' aydía que de Catalunya esperaba 'l Rey de Castella, que volía apoderarse d' aquella plaça. Lo de Castellnou desemenyá perfectament sa missió, y al retornar rendí á Ceuta apoderantse de ricas despulles y tresors per lo que D. Ferrant de Castella 'l nombrá Almirant major de las armadas castellanas. Llurs companys en aquella expedició foren los experts navegants Bernat de Seguí, Othó de Moncada, Bernat de Centellas, Bernat de Cruyllles, Guerau de Cervelló, Berenguer de Portellá, Pons de Rajadell, Pere de San Vicens, Bernat Després, Acart de Mur, Dalmau de Castellnou, Asbert de Mediona, y altres, segons asseguran Zurita y Muntaner.

* En 1315 sortía de Barcelona una esquadra dirigida per l' Almirant de la ciutat En Ramon Ricart que costaba en total 12,000 doblas, Jaume II aprobá y confirmá llavors las Ordenanças del Magistrat municipal y concedí á dit armament complerta y lliure exempció de l' autoritat del Almirant real. Aquella armada s' uní ab altra procedent de Valencia dirigida per Bartomeu Matoses.

També auxiliaren al Rey de Castella los visalmirants Ramon de Marimon y Bernat Mar-

quet, acompanyant al almirant Bernat de Sarriá y al vis-almirant siciliá Aymérich de Beluchi, al cap d' una esquadra qu' aná á las platjas d' Andalusía seguidament á la del vis-comte de Castellnou.

L' infant d' Aragó D. Alfons, fill de D. Fadrich de Sicília, se dedicá assíduament al estudi y práctica de las usansas y fets de mar, per aixó es qu' en 1322, dirigí una esquadra destinada á protegir los catalans conquistadors de Grecia y al següent any altra expedició pera auxiliar al Jutje d' Arborea (Sardenya) contra 'ls pisans qu' oprimian á dita illa; en aquest' última l' acompanyaba sa mulier D.ª Teresa. D. Pere de Belloch sortí de Barcelona en lo mateix any ab 18 galeras y 6 naus armadas en refors del antedit infant que comptaba ab lo conçell de generals tan estimats com Arnald y Bernat Ballester, propietaris del navili que conduhí á D.ª Teresa. En lo mes de Maig sortiren á requerir al mencionat Jutje d' Arborea lo vis-comte Dalmau de Rocaberti, Guerau de Rocaberti, Bertran de Castellet y Huguet de Santa Pau, que fou ferit als 6 de Juliol devant de Villadeiglesias. Huguet de Totzo navegá en auxili del Rey D. Jaume II, que 's trobava en Port-Fangós, ab 20 galeras mallorquinas. Francisco Carrós almirant conduhía algunas embarcacions, Pere y Francisco Safont, mallorquins, auxiliaren á D. Jaume II ab una galera als 9 de Juny. Retornat lo Senyor Rey á Barcelona enviá á Guillem Aulomar en auxili del infant que restaba defensant

l' illa, y 'l de Mallorca l' hi proporcioná novament socors manats per l' Almirant Bernat Guillem de Turent (Toreno, dihuen alguns autors infundadament). Lo día 27 de Mars sortí altra esquadra de Barcelona pera auxiliar al esmentat infant Alfons manada per Pere de Belloch y Miquel Marquet de qui deya Zurita: «Fou tan bon mariner com eran tots los de sa nissaga, qualitat que semblava 'ls vingués d' herencia.» Lo cómitre Lambert arribá á Barcelona 'l día 15 de Janer de 1325, sentne portador de la bona nova de la presa de Caller per l' almirant Carrós. Llavors ocorregué un conflicte de fatals conseqüèncias; D. Jaume designá á Ramon de Peralta lo cárrech d' Almirant y á Carrós l' hi conferí 'l grau de general de las cosas del mar; aquest valent mariner considerant mal recompensats llurs eminents serveys enviá al navegant Guerau d' Olós al Rey, demanantli lo rellevés del cárrech que desempenyaba en Cerdanya. D. Jaume y l' infant l' hi pregaren no prenguéssin á mal aquella decisió y per aixó l' hi proposaren lo matrimoni de son fill Francisco Carrós ab la germana de la reyna D.ª Elisenda, mes com aytal proposta arribá tard al coneixement del Almirant no 's pogué evitar una dissensió entre ell y Peralta qu' acaba ab la batalla de Bonayre á conseqüència de la que, segons Zurita, foren reduhits á presó En Carrós y son fill, Gilabert de Cruylles y altres capitans.

Las guerras ab las repúblicas nort-italianas,

que començaren en 1330, guerras en que lluytaren *duo præpotentes populi*, segons Foglieta, donaren motiu al renom y fama d' alguns distingits capitans com Guillem de Cervelló y 'ls vis-almirants Galcerá Marquet y Bernat Sespujades los quals bloquejaren á Génova y s' apoderaren després de Mónaco, Lavalla y Menton. Lo vis-almirant Marquet, descendent del altre mariner Ramon Marquet, de qui habem parlat, fou Conceller de Barcelona y contribuí al foment de las construccions y edificis marítims de nostra ciutat, essent además un práctic eminent y un ciutadá distingit, per aixó es que la posteritat reconeixent llurs mérits conmemorá sos fets ab la monumental font que figura en la plassa de Fra-menors. Al parlar dels Marquets (Ramon, Bernat, Miquel y Galcerá) nos sembla que 'ns referim á la familia italiana dels Doria que tants homens illustres doná á la marina genovesa desde Pagano Doria qu' en lo segle xiv era Almirant de la República fins l' Andreu Doria tan celebrat en las guerras entre Carles V d'Alemanya, Rey d'Espanya, ab Francisco I de Fransa; per aixó es que sentim un vertader orgull al considerar que nostra patria tingué en altres épocas familias, com aquesta, que sostenian per tot arreu enlayrada y sempre temuda en los pals de nostras galeras la sangonosa bandera de las barras catalanas.

D. Pere IV auxiliá al rey de Castella ab 14 galeras manadas per Jofre Gilabert de Cruyllas qu' als 6 de Setembre de 1339, derrotá en Ceu-

ta á 21 galeras serrahinas, mes habent desembarcat fou mort en una batalla essent reemplaçat per D. Pere de Moncada, que després d' alguns anys se dirigí contra Mallorca; en las guerras de D. Pere ab dita illa, 's distingiren Felip y Joan de Boil (1343), Bernat de Ripoll, l' almirant D. Pere d' Exerica, Ramon d' Anglesola, Galvany d' Anglesola, Acart de Mur y molts altres.

Altres almirants respectats foren Bernat de Boxadors y Aymerich de Delvey, guardador de las costas del Roselló.

Lo rey de Castella, Alfons XI tenia posat setje á Algeciras, y 'l d' Aragó D. Pere IV enviá en son auxili á 18 galeras, que sortiren en 1342 de Barcelona, manadas per Matheu Mercer y Jaume Escribá, vis-almirant, los quals ab sa bona direcció contribuiren poderosament á conseguir la rendició de la plassa; per aixó es que 'l Rey de Castella dispensá als mariners catalans senyaladas probas de consideració y apreci.

La provincia de Barcelona nomená en 1343 almirant á D. Pere de Moncada, pera 'l comandament de l' expedició que, composta de 9 galeras y 20 naus, enviaba á Mallorca en auxili del rey D. Pere IV contra D. Jaume. Lo mateix almirant maná altra expedició dirigida á Serdenya en temps d' Alfons III.

Ramon de Vilanova era considerat com un dels primers almirants de Pere IV y per aixó en 1349 aná ab 4 galeras en auxili del rey de Castella D. Alfons, y mes tard son fill, Bernat de

Vilanova, renová l' esquadra ab altres 4 embarcacions.

En 1351 sortí de Barcelona una esquadra aprestada per ordre de D. Pere donada en Perpinyá, la qual debía unir-se á la veneciana, ab motiu de la lliga ajustada entr' Aragó y Venecia contra Génova; estava dividida en dos seccions, manaba la primera Mossen Bononat Descoll, vis-almirant y la segona Bernat Ripoll y Rodrich Sanmartí de Mallorca, restant al cap de la expedició lo general Pons de Santa Pau, asesorat per un cos de práctichs compost de Ferrer de Manresa, Francisco Finestres, Guillel Morey, Andreu Olivella, Jaume Boscan y Mateu Mercer, valenciá. Aquest últim en 1352 sortí ab 12 galeras, armadas de molta munició, del port de Barcelona dirigint-se al Bósforo en ajuda de Descoll que debía pendrer part en la batalla de Constantinopla, després d' haber alcançat una gran victoria sobre las 66 naus manadas per l' almirant genovés Pagano Doria que tingué de refugiar-se á Negroponto.

Bernat de Cabrera, veus aquí, senyors, un nom ben conegut y respectat en nostra historia; fidel súbdit, valent capdill, mariner esforçat y legislador y polítich eminent, Cabrera es digne representació d' aquella nissaga de forts varons qu' acompanyaban als reys ab son consell y sa espasa. Imposibles son d' enumerar los fets d' armas en que intervingué aquest personatge; nosaltres sols donarém una lleugera indicació d' aquellas lluytas navals en que pren-

gué part. En 1349, junt ab Matheu Mercer, Berenguer Abella y Ramon de Riusech passá á Mallorca al cap de poderosa esquadra, en 1353 (5 Juliol) sortí de Valencia dirigintse á Port-Mahó, en l' illa de Menorca, al objecte de continuar la guerra contra Génova á qual efecte s' uní ab lo veneciá Nicolau Pisani y abdós anaren á Serdenya contra 'l Jutje d' Arborea, ajudat per los genovesos, vencent ensemps al almirant Antoni Grimaldi; en 1351 maná l' esquadra de tres divisions de que vos hi parlat; en 1398 se dirigí á Sicilia al devant d' una forta armada, que portaba molta tropa de desembarch, pera subjectar las continuas rebelions d' aquefl territori; altres fets marítims acreditaren la pericia é intelligencia de Cabrera, per aixó lo rey D. Pere IV l' hi encarregá la compilació d' unas ordenanças marítim-militars y l' antedit Capità general feu present al Monarca en 1354 d' unas tituladas *Ordinacions sobre lo feyt de la mar, fetes per lo molt noble D. Bernat de Cabrera, capità General del Senyor Rey com veng de Sardenya é hay vençut los genovesos*.(1). Pere Lopez de Ayala en sas *Chrónicas dels Reys de Castella* diu, á proposit de l' expedició contra Calpe armada per D. Pere d' Aragó en 1359, qu' en una de las galeras anaba lo comte de Cardona, y en l' altra D. Bernat de Cabrera, almirant d' Aragó; mes nosaltres cre-

(1) En 1787 las publicá l' Imprempta Real de Madrid ab la traducció castellana á la vista.

yem que solsament era Capitá General puix aixís s'assegura en la portada de sas *Ordinacions* y en altres documents. Lo Rey d' Aragó pagá abinícua ingratitude los serveys de tan lleial súbdit puix prou sabut es que fou la causa de sa mort. Llur fill En Bernardí Cabrera, seguí sas petjadas y per aixó veurem alguns fets del mateix al parlar del comte d' Osona, titol que l' hi conferí D. Pere lo día primer de Mars de 1356.

Confederadas las armadas de Catalunya y Venecia contra Génova com habem dit, eixiren dirigidas per Pons de Santa Pau, Francisco Finestres, Ferrer de Manresa, Guillem Morrey, Andreu Olivella, Andreu Bosch y altres, junt ab Tomas Grandonico y Blay Moriani almirants enviats per lo Dux y Senyoria de Venecia cap als mars de Llevant y allí venceren á Peyrin de Grimaud (?) (tal volta Grimaldi, de la familia regnant en lo principat de Mónaco y posseidora dela senyoria de Ventimiglia, Menton y Roquebrune); altres autors, entre ells Capmany, dihuen que l' almirant derrotat fou Paganino Doria, mes no es probable que fos aquest últim puig Doria no navegaba en aquella part del Meditarrá per haber sigut anteriorment derrotat per Descoll. També acompañá las galeras catalanas lo vis-almirant Ramon de Sanmartí. L' almirant Bernat Ripoll morí en la batalla de Constantinopla (13 de Febrer de 1352) y lo General Santa Pau no quedá mort en la mateixa, com creu lo senyor Capmany, sino á consecuencia de las feridas en

ella rebudas, essent sepultat á Constantinopla y conduhit llur cos á Catalunya en la galera de Joan de Sant Vicens.

Altres distingits capitans foren Gilabert de Centellas y 'ls vis-almirants Galcerá de Fonollet y Bononat de Massanet qu' entr' altras expedicions manaren la sortida de Barcelona en 1356 composta de 47 galeras pera atendre als compromisos del Rey d' Aragó ab llurs aliats

Francisco de Perellós se feu notar al mateix temps que 'ls anteriors y sa fama era tan extesa que 'l Rey de Fransa, sollicitá l' auxili de dit capdill contra 'l d' Inglaterra y Perellós, mitjansant la benevolença del Rey de Aragó, acudí al auxili del francés resguardantli las costas de Bretanya ab los navilis de l'esquadra sortida de Barcelona en 1357.

A meytat del segle que 'ns ocupa sostingueren encebada guerra terrestre y marítima abdós Pères, ço es lo de Castella y 'l d' Aragó, llavors se distingiren al cap de nostras embarcacions emponents mariners qu' imposaban lo respecte degut á nostra bandera no sols als castellans, sino als genovesos, portuguesos, serrahins, cántabros y altres pobles ab ells convinguts. Veigis sino la gran batalla donada en 1359 devant de Barcelona en que D. Pere de Castella, no obstant l' ajuda de las esquadras dels esmentats regnes fou completament vençut y perseguit fins al cap de Sant Vicens, encara que portaba mariners tan célebres com lo genovés Lanzarote Lezana (Pezana, segons certs historiadors) 'ls castellans

Garci-Alvarez de Toledo, Diego García de Padilla, l'almirant Gil Bocanegra y altres estranjers. En ella immortalisaren llur nom l' Rey d' Aragó, que 's trobaba en Barcelona, y l'almirant Comte d' Osona, fill de En Bernat de Cabrera, no menys que 'l viscomte de Cardona qu' era vis-almirant.

Los armaments del *corç* per lo mateix que constaban de pocas embarcacions no feyan altre cosa qu' un servey irregular pero continuu, per aixó es que no donáren ocasió al lluhiment de sos capitans per l' exigüitat del nombre de las galeras que 'ls composaban, mes en 1360, sia pera netejar lo Mediterrá dels piratas y castellans que l' infestaban, sia pera protegir la costa llevantina de las novas invasions dels mateixos, que volian apoderarse de Mallorca, eixiren de Barcelona quatre galeras manadas per lo brau Pons d' Altarriba.

Bernat de Thous fou lo company del viscomte de Cardona y d' Adolf de Próchita, per aixó es qu' aná al Grau de Valencia ahont se dirigían las naus castellanas en 1364 contribuint á ferlas abandonar nostras platjas.

Lo comú de Barcelona auxiliá en 1393 á don Joan I ab moltes galeras destinadas á las guerras de Sardenya; nostra ciutat col·locá al cap de las mateixas als més distingits dels seus capitans entre 'ls que 's notaba á Francisco de Teré, Francisco Burgués, Simon Desllor, Lluís Aversó, Umbert de Vilafranca, Francisco de Trilla, Jaume Vallseca, Ibo Conill, Pere Marlés, To-

más Girona, Genís Almugaver, Pere Bertrán, Ramon Fivaller, Pere Busquets y Bernat Quintana. En 1397, altre capdill catalá, 'l viscomte de Rocaberti, se dirigí á Grecia manant un fort cos de galeras al objecte de rebre lo vasallatje d' aquell regne ofert per los catalans conquistadors al rey D. Pere, ensemps qu' á desempenyar lo carrech de Lloctinent y Vicari General del mateix.

SEGLE XV

Inaugura las gestas de Catalunya en aquesta centuria l' esquadra composta de 150 velas, que sortí de Barcelona contra las terras de Sardenya, que tant costaren de conservar, y al seu devant anaba 'l famós almirant Pere Torrellas, qu' habia pres part en distintas guerras marítimes com entés capitá qu' era.

Don Ramon de Perellós fou lo company del infant don Fadrich d' Aragó, fill natural del Rey don Martí, puix en 1424 abdós empuereren una expedició contra 'ls milanesos. Més tart, junt ab Joan de Moncada y Bernat de Centellas se dirigí contra Nápoli, derrotant al Duch d' Anjou y lliurant á la plassa sitiada. Ja alguns anys avans, Ramon Folch de Cardona intervingué ab lluhiment en un assalt de la capital del Regne de las Duas Sicilias, donat en 1422, puix manaba 28 galeras de Barcelona.

L' immortal Fivaller, lo constant defensor de las llibertats de Catalunya, acudí en socors del rey don Alfons V y de son germá don Joan,

presos en Génova per lo duch de Milá, Joan María, unit á aquella República; després d' haber reconciliat al rey d' Aragó ab lo milanés, en termes qu' aquest instituhí al primer hereu de son ducat, se dirigí contra Génova ab 42 galeras de Barcelona, 6 de sa propietat particular y moltas més de sos parents, á las que dirigia com á Almirant (1), y, habent trobat ja al duch mort, després de molts combats y d' haber saquejat tota la ribera del Genovesat no 's retirá, fins á obligar als genovesos á entregarli lo testament del Duch de Milá, en que instituhia al rey aragonés. De retorn tocá en Marsella, saquejantla y prenent com á recort de sas victorias, la cadena que tancaba son port ensemps que'l cap ó reliquia de S. Lluís, quals objectes entregá á mans del mateix rey en la Seu de València; per quins mérits meresqué la més íntima confiança de son deixeble, l'esmentat monarca, al que «com ningú ajudá puix en son servey, pera conquistar á Nápol, li moriren dotze fills, sens contar molts altres de sos parents» com relata lo Dietari de Comes.

En temps d' Alfons V se féren notar Joan de Santcliment, propietari d'embarcacions, Bernat Vilamari, Vidal de Vilanova y Galcerà de Requesens, capitans de mar, ensemps que Pere Serra, conseller III de Barcelona, (1457) per la participació que tingueren en varias empresas

(1) Los consellers que manaban esquadras tenian la categoria d' almirant.

marítimes enviadas á Italia contra 'ls Duchs de Milan y d' Anjou. Altre distingit mariner fou Ramon d' Ortafá, á qui don Alfons V encarregá lo govern de l' Albania.

En 1436, Pere Castelló, cónsul de Perpinyá, Mossen Joan Llull, Conseller en Cap de Barcelona, Bernat de Vilafranca, Berenguer de Mombuy y Joan Roger d' Eril armaren una esquadra per ordre de las Corts de Monzó, la qual fou benehida en Barcelona els 23 d' Abril y capitanejada per l' almirant don Joan Bernat de Cabrera, compte de Módica y senyor de Blanes, per los vis-almirants Anton y Jaume Bertran y altres.

L' esmentat Bernat Vilamari, passejá triomfants per los mars de Turquía, Egipte y Siria las banderas de Joan II, defensant després l' illa de Chípze y derrotantne la flota de Caramany.

Rafel Juliá sortí de Barcelona als 30 d' Octubre de 1463 manant duas galeras qu' acompanyaren á Mossen Francisco Ramis fins á Ceuta pera oferir la corona de Catalunya al Infant Pere de Portugal, en nom de la Diputació y mitjansant lo consentiment de la ciutat de Barcelona; l' embaixador Ramis suplicá al Conestable de Portugal s' embarcás en ditas galeras y habent acceptat l' invitació feren via cap al port de Barcelona, ahont arribaren, després de grans perills, lo dissapte dia 21 de Janer de 1464. (*D. Pedro el Condestable de Portugal etc.*, per D. Andreu Balaguer y Merino, plana 12.)

A últims d'aquest segle ja comensá á decauer la marina catalana, mes no obstant poden considerarse com mariners lo conceller en cap Felip de Ferreras, Galcerá Carbó, Bernat Serra, Guillem Soler, y Baltasar de Gualbes. Arnald Romeu y Bernat Lloveras eran operaris de las Dressanas de Barcelona en aquest período lo mateix que Bernat Muy y Pere Massanet, los quals tancan la llista dels navegants de Catalunya en lo segle xv.

SEGLE XVI

Ja en l'anterior centuria s'havia donat á conèixer, durant lo regnat de don Ferrant II, don Pere de Cardona, almirant en qui tenia 'l Rey posada sa confiansa complerta; per aixó es que quant en 1506 se dirigí á Nápoli en companyia de sa segona muller donya Germana de Foix, l'hi confiá lo comanament de las galeras que formaban sa escolta.

Alguns anys després (1515) don Lluís de Requesens, proporcioná nous llorers á nostras naus, puix ab solas 10 d'ellas se'n aná á las costas de Berberia, conseguint nombrosas victorias com la batalla de Pantalarea, devant de Sicilia, en la que s'apoderá de las banderas qu'Arraiz Soliman havia arrancat á una galera pontificia; altres membres d'aquesta familia foren intelligents mariners, com don Berenguer de Requesens, company del Duch de Medina-celi en sas expedicions contra l'illa africana de Gerbes (1560).

Debem mencionar especialment á En Miguel Bohera, general de las galeras de don Ferrant lo Católich; Cárles V l' hi reconegué dit grau, distingintse en las guerras d' aquell emperador en África, y principalment en las batallas de Trípoli, Oran, Bujia y Mazalquivir.

En aquest segle 's feu notar lo capitá Collell de Sant Feliu de Guixols, que sentne Almirant comaná l' esquadra de 40 galeras. que desde 'ls Paisos-Baixos acompanyá á la reyna donya Mariana d' Austria á Espanya.

En la memorable batalla de Lepant prengueren part molt activa las naus y 'ls capdills de Catalunya. En l' armada cristiana al costat dels capdills castellans y venecians Joan d' Austria, Colonna, Doria, Veniero, Bazan, Requesens, Cervantes y altres, s' hi notaban los mariners de Catalunya; la sola vila de San Feliu de Guixols hi comptaba á 80 de llurs més ardots capitans, entre 'ls que's distingiren Narcís Ferrer, N. Oliver, N. Guard, N. Oliva, N. Amat y Pere Roig; aquest últim captivá ab sa galera la de Alí-Bajá, de la qual conservan un gallardet sos descendents. També acompanyaban als catalans Miquel Serafi y 'l capitá Canigó, que trevallaren ab heroisme en favor de las armadas unidas contra la serrahina, manada per Pailli, per lo que l' Almirant remerciá llurs serveys entregant una bandera ab las armas d' Espanya al primer, y lo dozer de Alí-Bajá al segon.

També correspon al segle xvi Jaume Gras, pilot de San Feliu de Guixols, que tenia fama

d'esser molt entés, y per aixó se l'hi encarregá la direcció de la nau que conduhia á S. S. Adriá VI desde Tarragona á Italia. Quan l' esquadreta era mar endintre sobrevingué una furiosa desfeta qu' obligá als capitans á replegar-se novament al port, ab aquest motiu tingué Roig l' honra d'hostatjar al Pontífice en sa casa.

SEGLES POSTERIORS

Ja durant lo segle xvi se notá l' abstenció dels catalans de figurar en la marina de guerra, puix com las esquadras espanyolas eran manadas per capdills de las provincias marítimas castellanas, com sucsehí ab la gran armada *Invencible* de Felip II contra Inglaterra, y per altra part com las guerras náuticas habian disminuít notablement, no existian motius pera formar notabilitats en la marina; aixó per una part, y per altra 'l descobriment d' Amèrica, qu' atreya molts naus, favorint l' alta navegació, es causa de que sobresurtin molt contats mariners catalans en l' especialitat de la marina de guerra y 'ls pochs qu' allavors floriren, com qu' estavan enclosos dintre la nacional y no sempre obtenian los més elevats graus, d' aquí qu' avuy restin completament desconeguts. Ademés desde 'l segle xvi en avant, exceptuantse pocas expedicions, ja no solcan los mars esquadras espanyolas d' una importancia comparable á la d' aquellas expedicions dels Reis d' Aragó y com qu' ahont se troban los noms y las gestas dels capdills es en las guerras en que interve-

nen, d'aquí es que la falta de fets marítims es causa de l' inexistència d' Almiralls dignes de l' admiració dels segles posteriors. Y en tant es aixís que 'ls catalans restan completament eliminats de las més elevadas categorías en los regnats de Ferrant VI y Carles III, y fins en la batalla de Trafalgar, que resumeix y dona probas de l' importància de la marina espanyola, no menys que de la perícia de llurs almirants al comens del present segle, no prengué part cap mariner catalá d' una graduació mitjana.

Efecte de las anteriors causas es que sols podem enclourer en aquesta part als distingits mariners catalans Antoni Barceló, Felip Bauzá, Geroni Basart y Bartomeu Bosch.

Nasqué Barceló en Palmá de Mallorca, lo primer dia d' Octubre de 1717; desde jove comensá sa carrera náutica viatjant en los barcos que feyan lo trajecte de Mallorca á Catalunya, per quin motiu prompte fou conecixedor de las prácticas y costums marítimas, per aixó es que solsament tenia 18 anys y ja era capitá d' un dels barcos correus, entre las Balears y la Peninsula. Als 6 de Novembre de 1738 capturá dos galiots argelins per lo qual lo Rey l' hi concedí la categoría d' alférez de fragata; en 1753 era tinent de fragata, en 1756 fou agregat al cos general de l' armada, en 1762 obtingué 'l grau de capitá y 'l comanament dels xabechs reals; llavors comensá las excursions marítimas contra 'ls moros de Berbería que tanta anomenada l' hi conquistaren; en dit any

captivá set baixells, en 1763 tres navirs y feu presoner al capitá Selim, temut pirata del Mediterrá. Als 6 de Juliol de 1768 s' apoderá de una embarcació argelina de 21 canons; més endevant, prop de Melilla, prengué 4 barcos moros. En 1775 rebé 'l comanament d' un comboy que 's dirigia á Argel, essent nomenat brigadier per los bons serveys y zel que desplegá al cap del mateix. Lo marqués de Campo-Franco, en un poema escrit ab motiu d' aquellas guerras, descriu las altas dots que adornaban á Barceló; don Vicens García Huerta elogiá lo mérit de nostre Almirant en un romans que fou criticat severament per l' autorisat historiador de la marina espanyola, don Martí Fernandez de Navarrete, en una carta firmada baix lo pseudónim de Pancraci Lesmes de San Quintin. Als 24 d' Agost de 1779, s' encarregá de la direcció de las forsas navals contra Gibraltar, prenent possessió de la categoria de jefe d' esquadra. En 1783, era tinent general d' una divisió de 83 navilis que bloquejá á Argel destruint més de 400 casas. Al any següent emprehueren los moros la revenja, mes novament fóren derrotats en una batalla en que Barceló degué la conservació de sa existencia al major general don Joseph Llorens Goicochea. Als 27 de Setembre de 1784 era comandant general de las esquadras espanyolas y estaba condecorat ab la creu de Carles III. La altíssima posició é influencia qu' alcançá solsament ab l' aydia de llurs mérits, fóren causa de que l' envidia amar-

gués l' últim període de sa aprofitada existencia y per aixó y á causa d' una sordera que patia, abandoná la Cort y 's retirá á sa patria, ahont morí als 30 de Janer de 1798, quant tenia 80 anys. La sua espasa 's conserva en lo Museo Naval de Madrit, sota 'l retrato de tan infatigable marino y al costat del plano de la batalla naval que 'n 1783 guanyá als argelins.

Altre mallorquí distingit en la marina, fou En Felip Bauzá; nasqué á meytat del segle XVIII y morí en Inglaterra en 1833. Estudiá en Cartagena, y en 1789 acompañá al explorador Malespina en sas expedicions navals y treballs hidrográfichs. En 1810 era director del Depósit hidrográfich d' Espanya, y aquesta circumstancia 'l decidí á publicar algunas cartas geográficas de l' América meridional, que per sa exactitut superan á las de Belling, D' Anville, Bauche, Brown, Moll, Poirson y altres. En 1823, á causa dels disturbis polítichs ocorreguts en Espanya, emigrá á Inglaterra, ahont fou molt distingit per lo Govern, que l' hi oferí un elevat siti en lo personal d' Hidrografía, lo qual no acceptá, més en 1830 doná á llum una

« Carta que comprende las costas del seno mejicano, »
« construida por las observaciones astronómicas y cronométricas hechas por varios oficiales de la Marina »
« real española é inglesa y por otros individuos de ambas »
« naciones. Por D. F. Bauzá, de la Sociedad Real de »
« Londres, etc. — Publicada en Londres, año de 1830, »
« por el autor. »

Mentres durá la guerra de l' independencia espanyola de principis del segle actual, se dis-

tingiren molts mariners en sas expedicions contra 'ls francesos pera impedir que desembarcassen reforços y municions, ensemps que privarlos d'emportars' en lo que robaban y entre tants se distingiren los catalans Basart y Bosch, dels que parla l' historiador don Manel Cúndaro en los termes que traduhim: «L' heróica vila de San Feliu de Guixols, moguda per l' ardent patriotisme y 'l noble empenyo ab que habia pres la defensa de Girona y la causa comú de la Nació, habia armat una petita esquadra composta d' una mitja galera, manada per don Geroni Basart, comandant de l' esquadreta, d' un xabech, á las ordres de don Bartomeu Bosch y d' una falúa dirigida per lo fill de aquest últim. Ab tan escasas forsas s' apoderaren de sis llauts y dos xabechs enemichs, procedents los primers de Fransa que 's dirigian á Barcelona, portant queviurers y 'ls últims eixian de nostra ciutat, ab cárrega de farinas, arros, plom, blat y altres substancias, cap á Fransa. D. Geroni Basart, conegut per Rufo, era un brau mariner de gloriosíssims antecedents, puix habia fet lo *corç* ab patent reyal á costas de la vila, en 1779 captivá á quatre barcos corsaris inglesos, per lo que 'l Rey l' hi regalá una gran medalla, que l' hi posá en lo pit lo comte del Asalto, Capitá General del Principat, qual medalla portaba esculpida la imatge del Rey ab lo mot *D. Cárlos III rey de España y de las Indias*, y en lo revers la Fama volant sobre núvols, ab una corona de llorer

en la má y l'expressió *premia y excita al varon esforzado*. Trobantse á Tolon de Fransa y sent necessari l'envio d'un plech d'importancia se oferí al general don Joan de Lángara, després Ministre de Marina, y ab 48 horas aná y torná de Blanes, cumplint l'encárrech á satisfacció del general esmentat, per lo que 'l mateix monarca 'l premiá ab dos parellas del *bou* pera que ell y llurs fills poguesen dedicarse á la pesca.»

La suscinta y lleugera relació qu'acabo de llegirvos pot donarvos alguna idea de lo qu'eran los antichs capdills de nostras esquadras; mes la necessaria concisió dels datos biográfichs á ells referents, confesso, fan excessivament pesada y áspre eixa materia. No obstant aixó, de mon desautorisat parlament pot deduhirse ab sobrada facilitat l'importancia de nostra marina, especialment en los segles que l'Etat Mitjana enclou; puix en una nació com l'aragonesa, que comptaba ab tan escasa costa marítima, florian á centenars en cada segle celebrats almiralls de fama europea, casi tots fills de Catalunya. Aquesta indicació 's troba ben comprovada en molts autors extranjers y nacionals y per aixó no 'ns estranya que desde 'ls analistas genovesos y venecians fins als cronistas catalans y aragonesos una no interrompida serie d'alabansas s'estableixi á favor de nostres mariners. D'aquí prové 'l sentiment que 'm causa 'l que jo haigi tingut qu'esser lo pregoner de sas glo-

rias y de las gestas en que intervingueren, dolguentse en l' ànima, que no contessin ab mellor panegirista, donchs en aquest últim cas, sobre passar vosaltres una estona de més atractivol alicient, hauria restat mellor vindicada la memoria de llurs immortals fets.

HE DIT.

2549

CC 1/13

Museo Marítimo
BIBLIOTECA

N.º del inventario... 2549

Reg. 3766

355.49/46.

71) Sol

9.2 (46.71): 38.95 of